

Pajas bassas e pajas autas en il Grischun

Mo paucas interpresas grischunas fissan pertutgadas da l'iniziativa

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Il november votescha il pievel davart l'iniziativa 1:12. Fiss in gea in problem per grondas interpresas grischunas? L'economia privata na vegn betg ora cun il marmugn. Il chantun è pli avert.** Las respostas pli concretas dat Andreas Wieland. «Nossas pajas surpassan la relaziun 1:12», di il schef da Hamilton. El na fetschia nagins quitads pervi da l'iniziativa dals socialistes giuvens (juso). La Hamilton a Panaduz reimburseschia tenor las pretensiuns dal martgà. Sche las cundiziuns da basa sa midian, s'adatteschian ins. En cas che l'iniziativa vegniss acceptada faschess l'interpresa curtas: «Sche nus stuain avair insatgi che survarga quest spazi da paja, engaschain nus el en l'exteriur.»

«Attenziun cun pajas minimalas»

Il pli grond problem na sajan betg la paja, mabain d'insumma survegnir persunal. Hamilton dovria urgentamain inschigners, ma era biologs, chemichers u medis. «Sche nus na survegnin betg gliעד en il Grischun, g Jain nus là nua ch'i ha persunal qualifitgà», di Wieland. A Rapperswil ha sia firma per exempel bajegià si in staziun da perscrutaziun cun var ventg emploiads.

La Hamilton occupa 1600 collavurants sin l'entir mund, 800 a Panaduz. Plazzas da qualificaziun bassa haja la firma spustà ils ultims onns en Rumenia, nua ch'in lavurer gudogna be in otgavel d'in lavurer en Svizra, di Wieland. El avertescha da far attenziun cun memia

Cun l'iniziativa 1:12 vulan ils socialistes giuvens metter terms als exzess cun pajas autas – per ch'i restia dapli munaida en la bursa da quels cun pajas bassas.

KEYSTONE

autas pretaisas pertutgant pajas minimalas. «Las leschas da lavur liberalas èn fin uss stadas fitg positivas per il svilup economic da la Svizra.»

Nagin commentari tar Würth

«Nus na s'exprimin betg pertutgant tematicas politicas», di *Andrea Frei*. La pledadra da la gruppa svizra da Würth refu-

sa schizunt da tradir, sche lur pajas sa movan entaifer u ordaifer il spazi da l'iniziativa. Sch'ins consultescha las ultimas cifras da svieuta da la gruppa, sa laschan dentant trair conclusiuns.

La gruppa Würth vul cuntanscher quest onn sin champ internaziunal ina svieuta da 10 milliardas. En Svizra han ins realisà durant l'emprima mesadad dal

2013 ina svieuta da 410 milliuns. A Cui-ra engascha la gruppa varga 200 emploiads. Il concern tutga cleramain en la categoria d'interpresas che pon rembursar il cader cun salaris auts. Il spazi da pajas bassas ed autas vegn pia a surpassar la limita dad 1:12.

Damai che Würth ha 64 000 collavurants sin l'entir mund, èsi evident ch'era quest concern pudess senz'auter engaschar il persunal d'elita en l'exteriur en cas d'in gea a l'iniziativa. Il medem vala per l'Ems-Chemie cun sia sedia a Domat. L'interpresa dat occupaziun a radund 2300 persunas sin l'entir mund. La scheffa *Magdalena Martullo-Blocher* ha retratg il 2011 ina paja da 1,23 milliuns. Sin basa da quest salari dastgass la paja pli bassa en l'Ems-Chemie betg crudar sut 102 500 francs l'onn, sche l'iniziativa da la juso vegness acceptada.

Relaziun tar il chantun – 1:6

L'emploià cun la paja pli auta gudogna en l'administraziun chantunala sis giadas dapli che quel cun la paja bassa. La proporziun precisa cumporta 1:6,1, di il secretari dal departament da finanzas Beat Ryffel. «Nus essan pia lunsch davent dal maximum da l'iniziativa.»

La lescha da persunal regla ils salaris dals radund 2900 emploiads e gidanters dal chantun e da ses instituts. In cusseglier guvernativ retira 118 pertschient da la paja maximala d'in emploià. Quest onn fa quai 262 000 francs. Sin champ federal èsi pussaivel ch'in cusseglier federal gudogna pli pauc ch'in aut emploià da l'administraziun. Insatge

uschia na saja betg pussaivel tar il chantun, di Ryffel.

Era la HTW u instituts sco l'assicuranza d'edifizis sa drizzan tenor la lescha da persunal chantunala.

Quasi 1 milliun per Alois Vinzens

Auter vesi ora tar la Banca chantunala grischuna. Malgrà ch'ella posseda ina garanzia statala na sa tegna ella betg a las reglas da salarisaziun chatunalas. La proporziun da pajas tar la banca è 1:16.

Il schef *Alois Vinzens* godogna il dubel d'in cusseglier guvernativ. Il 2012 ha el retratg 501 000 francs salari. Latiers survegn el anc 332 000 francs sco participaziun dal success da fatschenta. Ensemen cun las spesas vegn il capo-banchier grischun sin remuneraziun da 970 000 francs.

RTR ed SSR

Il pli grond patrùn rumantsch è Radio-television Svizra Rumantscha (RTR). L'interpresa porscha 128 plazzas cumplainas ch'èn repartidas sin 171 collavurants. Sco la pledadra da medias *Esther Bigliel* di, cumporta la relaziun da pajas tar RTR 1:4,7. La paja pli bassa muntava l'onn passà a 54 000 francs, la pli auta a 248 000 francs.

In pau pli grond è il sbargat da pajas, sch'ins resguarda l'entira Societad Svizra da radio e television (SSR). Là cumporta la relaziun da pajas 1:9,6. La pli auta paja è quella dal directur general *Roger de Weck* cun radund 510 000 francs l'onn. Uschia resta la SSR anc adina en la rama giavischada da l'iniziativa da la juso.